

Raziskovalni projekt:

MEŠČANSKI KAPITALI OD ZGODNJEGA KAPITALIZMA
DO FIZIOKRATIZMA NA OSREDNJEM SLOVENSKEM

POPISI PREMOŽENJ LJUBLJANSKIH MEŠČANOV IZ 16.in 17.stol.
(42 primerov)

Raziskovalna naloga, opravljena po pogodbi s Skladom
Borisa Kidriča

MESTNI ARHIV V LJUBLJANI

Nosilec naloge: Dr.Sergij Vilfan

Sodelavca: Dr.Vlado Valenčič (Obdelava popisov premoženj,
vsebovanih v zapisniku ljubljanskega
Mestnega sveta)

Božo Otorepec (Obdelava popisov premoženj,
vsebovanih v zbirki inventarjev v
Arhivu Slovenije)

Ljubljana, v juniju 1973

U v o d

V tem elaboratu v četrti fazi raziskave je obdelanih 42 bolj ali manj izčrpnih popisov premoženj meščanov ali plemičev, ki so izšli iz meščanskih vrst. Delo je potekalo podobno kot v prejšnji fazi, s tem da so to pot obdelana nadaljnja mesta iz zapisnikov mestnega sveta Ljubljane v Mestnem arhivu Ljubljane in - namesto, kot doslej, zbirke oporok - zbirka zapuščinskih inventarjev v Arhivu Slovenije.

Čeprav predvidena snov celotnega projekta še ni obdelana do konca in čeprav sinteza v tej fazi raziskave še ni predvidena, se vendarle že začenjajo kazati neki obrisi posplošenih sklepov, ker se nekatera opazovanja ob posameznih primerih začenjajo ponavljati.

Tako se začrtujejo med drugim vsaj nekateri tipi premoženja o izvoru, velikosti in sestavi:

	primer iz elaborata 3	elaborata 4
obrtniško premoženje	1616, klobučar Greiner 1620, čevljar Alt	1549 jermenar Reisinger
večja obrt (železarska) še aktivno trgovsko premoženje	1616, Agnelatti 1625, Piskon	1571, Varl
Meščansko premoženje, v glavnem teza- virano, brez opazne gospodarske aktivnosti	1618, Kumberger 1621, Agnelatti	1588, Graf 1608, Tomadec 1621, Drumlec
Uradniško oziroma intelek- tualno premoženje brez opazne gospodarske aktiv- nosti		1587, naborni pisar Pičin 1608, odvetnik Vratec

večje meščansko premoženje oziroma premoženje meščan- skega izvora		
a) s trgovinskimi in bančni- škimi funkcijami		1612, Amšl
b) s proizvodnimi in bančni- škimi funkcijami		1665, Cirian
veliko industrijsko premoženje	1626, Bernardini	
veliko premoženje meščanske- ga izvora, deloma tezavrira- no, deloma z bančniškimi ali podobnimi funkcijami	1643, Novak	1604, Frankovič 1624, Arter 1664, Ot 1719, Dolničar
veliko bančniško premoženje, nastalo iz trgovskega, še v funkciji		1633, Heller (v drugi genera- ciji kombinira- na z intelektual- nim poklicem) 1639, Forest
veliko meščansko premoženje, okostenelo	1651, Wüz	1641, Bozio 1693, Bozio

Kot je razvidno iz te tabele (ki navaja le najbolj izrazite in izčrpno dokumentirane primere), je tipologija že dokaj razčlenjena in so posamezni tipi tudi že zadovoljivo zastopani. Tudi so že opazne v posameznih skupinah nekoliko gostejše kronološke vrste.

Zato začenjamo poleg tipologije spoznavati tudi nekatere značilne poteze meščanskih premoženj in neke razvojne tendence, izmed katerih naj bodo za primer nakazane te:

Pri obrtniških premoženjih se ponavlja relativno zelo majhen, deloma celo nepomemben delež vrednosti delovnih sredstev.

Pri trgovskih premoženjih se kaže tendenca k preraščanju v kreditne posle, odtod pa k nalaganju v hišah, zemljiških gošpostvih oziroma dragih kovinah, kar je le še korak v "denarno"

plemstvo, ki se še nekaj časa drži bančništva, dokler se popolnoma ne poagrari.

V splošnem so zlasti za 17. stoletje značilne številne mrtve naložbe, zlasti v drage kovine.

Iz oseb posojilojemnikov, med katerimi so mnogi plemiči, moremo sklepati na to, da tudi posojila niso bila vložena v investicije, temveč v vzdrževanje nekega življenjskega nivoja. Tako so se posojila vračala iz donosov zemljiških gospostev, ker pa se to ni vedno posrečilo, so zemljiška gospostva prehajala v roke bančnikov oziroma denarnega plemstva. Vse to pa ni povečalo produkcijskih kapacitet dežele.

Splošne premoženjske podobe

Drugače kot v tretjem elaboratu material četrtega elaborata v splošnem ne omogoča tako nazorne primerjave aktiv in pasiv. Pač pa ta material daje zelo razčlenjeno podobo ene ali druge teh plati, posebno pa strukture aktivnega premoženja. Kratka analiza posameznih primerov pokaže:

1549, Bernard Reisinger, jermenar

Zapuščinski inventar njegovega premoženja je gotovo eden izmed najbolj izčrpnih virov o življenjski ravni poprečnega ljubljanskega meščana sredi 16. stoletja.

Med dragocenostmi se našteva predvsem nekaj srebrnine (zlasti več kup), razmeroma malo pa zlatnine. Od jedilnega pribora se navaja le tisti, ki vsebuje drage kovine, namreč 12 srebrnih ročajev za žlice.

Pohištvo je skromno. Sestavlja ga kar 12 skrinj, nekaj miz in postelj. Stoli so najbrž pomotoma izpuščeni. Posteljnine in podobnega perila je precej, pa tudi gospodinjskih potrebščin in posod.

Oblačilnih predmetov je presenetljivo malo, zato pa orožja presenetljivo veliko, med njim tudi nekaj strelnega.

Izredno zanimivo je naštetje jermenarjevih surovin, polizdelkov in izdelkov, čeprav vsi strokovni izrazi še niso pojasnjeni. Predvsem je videti, da je jermenar izdeloval zlasti konjske uzde in podobno opremo za ježo in vožnjo. Devet "kmečkih pasov za meče" samo potrjuje že znano dejstvo, da v 16. stoletju kmetje nikakor niso bili brez vsega orožja. 60 jermenov za cepce (leder zum dreschen) nam posredno pove, da so bili cepci v 16. stoletju podobni tistim iz novejši dobe. - Celotna vrednost surovin, polizdelkov in izdelkov je znašala približno 60 gld; od tega je kika slaba tretjina odpadla na 10 kosov kož. Tudi če domnevamo, da je bila cenilna vrednost nižja od resnične tržne vrednosti, vrednost zalog ni bila posebno velika - komaj za kakih 35 kož. Če to primerjamo s celotnim premoženjem, se izkaže relativno zelo majhen delež zalog v obrtnikovem premoženju.

Podobno, kot se nam je pokazalo že pri drugih obrtnikih, je bila vrednost orodij še prav posebno majhna. Omenjenih je 6 delovnih nožev in poleg njih nekaj drobnega orodja - vse skupaj pa je bilo ocenjeno na manj kot 1 gld. Tudi če bi bilo sem prišteti še 2 žagi, je vrednost orodij neznatna.

1569, Melhior Hasiber, notomec kamniškega meščana, cesarski svetnik

Predstavlja uradnika meščanskega rodu, ki se je v deželno-knežji službi povzpел med plemstvo. Njegova zapuščina zato ne kaže nikakih sledov obrtne ali trgovinske dejavnosti. Kljub temu pa je videti, da je ta uradnik imel poslovne sposobnosti: svoje premoženje si je očitno množil s posojanjem denarja.

Ko je umrl, so mu razni posojilojemniki dolgovali 4774 ^{2/3} renskih goldinarjev, kar je tedaj predstavljalo vrednost kakih šestih navadnih hiš v Ljubljani. Nekaj terjatev je bilo precej starih, a so bile dobro zavarovane, npr. z zastavljenimi desetini, ki so dajale zanesljiv letni dohodek; za nekatera posojila je dobival Hasiber obresti v naravi (vino).

Gospodarjenje na pristavi, na kateri so bile le 3 kra-ve in nekaj poljedelskih orodij, je imelo očitno le dopolnilni pomen.

Zato pa je bilo precej premoženja vložnega v dragocenosti (predvsem srebro - med njim majhna numizmatična zbirka - pa tudi zlato in nekaj dragih kamnov) in v bogat hišni inventar (med njim 5 turških namiznih preprog in 2 kopalni kadi), med katerimi je bilo le malo orožja.

Ker predmeti niso ocenjeni, žal ne moremo ugotoviti razmerja med njihovo vrednostjo in vrednostjo terjatev, očitno pa je ta prevladovala, tako da imamo opravka z značilno zapuščino posojilodajalca.

1570/1571, Dionizij Štaudacher, najbrž mali trgovec

Aktiva v trgovskem blagu, premičninah in gotovini so bila vredna 1048 gld 38 kr.

Vsa pasiva so skupaj presegala 3000 gld, od tega pa so pasiva iz najetih dolgov in obračunov robe znašala kakih 2500 gld (glej zlasti poglavje dolgovi). Pasiva bi torej daleč presegala aktiva, če ne bi mogli opaziti, da je zapustnik vendarle imel tudi nekaj nepremičnin, ki niso ocenjene. Le mimogrede je

navedeno, da je zapustnik zastavil lekarnarju svoj marof, gotovo pa je imel tudi meščansko hišo. Tako se presežek pasiv nad aktivi bistveno zmanjša, vendar ne toliko, da ne bi ostal vtis, da zapustniku posli nazonje niso ravno najbolj uspevali.

1571, Lovrenc Neustetter

V prijavi zapuščinskih dolgov se navaja le tisti inventar, ki ga je nekdo zahteval kot volilo, v glavnem le drobne premočnine.

1571, Luka Varl, železarska obrt

Da gre za železarsko obrt, kaže dolg za odplačilo kladiiva; sicer pa je videti tudi precej dolgov v zvezi z nabavo razne železnice (20000 žabljev in 7 centov železa). Varl je imel precej posla z Višnjo goro, kjer si je kupil hišo, Škofjo Loko in Kranjem.

1587, Matevž Pičin, naborni pisar

Dolгови iz ženitnih pogodb (zaženilo 200 dukatov, jutrna 200 dukatov, vdovščina 200 glđ) kažejo na precejšnje premoženje. Visoka pa so tudi druga pasiva, ki znašajo okrog 2700 glđ.

1588, Krištof Graf, vrvar

Poklic je ugotovljen po ljubljanski Knjigi hiš.

V tem primeru je mogoče precej natančno ugotoviti strukturo premoženja:

-nepremičnine:

hiša na (Mestnem) trgu, pristava,
vrst in njiva
hiša v ulici

2200 glđ

243 glđ

Skupaj nepremičnine

2443 glđ

52%

-gotovina:

1141 glđ 2 kr 24%

-terjatve:

po zadolžnici 9y

85 glđ

pri stanovih naloženi denar z
obrestmi

1046 glđ 40 kr

Skupaj terjatve

1131 glđ 40 kr 24%

Skupaj aktiva

4715 glđ 42 kr 100%

1589, Viljem Praunsperger, bivši deželni davkar in plemič

Ker se je ukvarjal z denarnim poslovanjem ne samo poklicno, temveč pčitno tudi na zasebni račun, upoštevamo tukaj tudi njegov zapuščinski inventar. V njem so navedene predvsem številne dragocenosti in druge premičnine, katerih naštevanje je predvsem kulturnozgodovinsko zanimivo. (Glej izpisek pod letnico). Za kvantitativno presojo je manj uporaben, ker niso navedene cenilne vrednosti.

Ob omembi večjega števila turških preprog in turškega koca za konja gre lahko za vojni plen in ne nujno za dokaz trgovskih stikov s Turčijo.

Najbolj zanimiva je primerjava terjatev in dolgov.

Terjatev je imel v skupni vsoti 11.319 glđ 46 kr 2 d. Terjatve so bile razmeroma novega datuma; najstarejša je bila starav 8 let in precej visoka; večinoma so bile terjatve stare 1 - 2 leti. Dolžniki so bili vsi iz vrst kranjskega plemstva. Deloma je šlo pri njih za presenetljivo nizke vsote, kar pomeni, da je bil ta ali oni ugledni kranjski plemič včasih v denarni zadregi za kritje tekočih stroškov.

Upniki so manj natančno ugotovljeni in ni gotovo, ali zapustnik ni posameznih dolgov že plačal. Vse - plačane in neplačane dolgove iz zadnjih let moremo skupaj oceniti na kakih 6200 glđ.

Vsekakor je bil zapustnik hkrati upnik in dolžnik. Obstoj precej visokih terjatev ob le nekoliko nižjih dolgovih kaže, da se je zapustnik v zadnjih letih življenja ukvarjal predvsem z denarnimi manipulacijami, pri čemer je skušal najbrž ustvariti svoj dobiček z razlikami v obrestni meri.

Gotovine ni hranil veliko, tako da je v zapuščini bilo razmeroma malo, le za kakih 140 glđ.

Za agrarno zgodovino zelo zanimiv je seznam živine, ki jo je zapustnik imel v Ponovičah. Iz njega lahko povzamemo, da je večja gosposčinska pristava v tem času imela kakih 75 glav goveje živine (med njimi 26 mlekaric), večinoma pa mlade živine), medtem ko je bilo in prašičev razmeroma malo (5 oziroma 12). Na velikost in - relativno majhni - pomen pristav kaže tudi navedba ponoviškega inventarja.

1594/1595, Mihael Šajt, verjetno trgovec

Prijave zahtevkov proti zapuščini so zelo izčrpne, ker se navajajo razne premičnine, zlasti tiste, ki jih je iz zapuščine zahtevala žena.

Zlatnine je bilo celo več kot jo je zapustil prej navedeni Fraunsperger.

Premoženje je videti precej veliko, že glede na številne zahteve svojcev. Celotna pasiva so znašala precej več kot 5400 glđ (obresti niso prištete!), od tega pa le kakih 1600 glđ dolgov nastalo iz gospodarskega poslovanja. Ker pa aktivne postavke niso navedene, je presoja težavna.

1604, Andrej Frankovič

Pri njem gre za eno največjih premoženj meščanskega izvora, pri katerem pa je že nastopila stagnacija. V največji meri je bilo že investirano v plemiško agrarno posest (Ponoviče s pristavo in kmetijami), v nakit in druge dragocenosti (maks. m.dr. 19 zlatih prstanov, deloma z dragimi ali poldragimi kamni), v bogato hišno opremo (m.dr. nekaj turških preprog) in v kovance, katerih skupna vrednost je presegala 1744 glđ 12 kr. Samo v kovanci je imel torej Frankovič naloženo vrednost boljše meščanske hiše.

Edino znamenje, da premoženje še ni popolnoma okostenelo so precej številne terjatve, predvsem proti raznim kranjskim plemičem. Vendar pa je bila najstarejša terjatev starab že 34 let, druga 30 let itd. Le nekaj terjatev je bila relativno novejšega datuma. Verjetno so bile ter terjatve zavarovane s kako zastavno pravico, kakor je pri eni posebej povedano, da so zanj zastavljene neke desetine, ki jih je gotovo namesto obresti in mogoče tudi v odplačilo kapitala pobirel sam upnik. Skupna vrednost terjatev je znašala 6859 glđ 11 kr.

Nadaljnji znatni del premoženja, o katerem si je mogoče ustvariti približno predstavo, so poljski pridelki na zalogi, predvsem žito. Namerili so ga na raznih krajih:

"žita"	118 starov
pšenice	441 $\frac{3}{4}$ starov
rži	130 $\frac{1}{2}$ starov
ječmena	18 $\frac{1}{2}$ starov
črnega mešanega žita	6 starov
prosa	291 $\frac{5}{6}$ starov

ajde	156 1/4 starov
ovsa	310 1/2 starov

Skupaj je šlo je približno loco hl raznih vrst žita ali približno loo ton ali lo vagonov. Vrednosti za ta čas žal še ni mogoče nakazati.

Tudi v tem primeru je zelo zanimiv sestav živine na pristaniščih:

	pristava v Višnji gori	pristava Ponoviče
konj	4 ali 6	
bikov		1
krav molznic	9	
drugih krav	8	
stare, bolne krave	1	
krave brez natančnejše oznake		31
telice		
triletne	7	
dvoletna	1	
slabše	1	
brez označbe	3	
telice, voliči, teleta		18
voli	8	4
triletni	2	
dvoletni	4	
volički	7	
letošnja teleta	3	9
drobnica, koze	24	
drobnica - ovce - jagnjeta	33	
prašiči	16	6
čebelnih panjev		8

Vrednost te živine je najbrž precej presegala vsoto 300 glđ.

Večini premoženja, zlasti nepremičninam, dragocenostim in hišnemu inventarju ni mogoče niti približno določiti vrednosti. Vendar je očitno šlo za veliko premoženje, da pa pri vsem bogastvu ni mogoče opaziti kake investicije v neagrarno dejavnost.

Frankovič je bil naslednik Praunspergerja, katerega premoženje je bilo popisano leta 1589. Primerjava med leti 1589 in 1604 kaže, da je Frankovič imel precej več gotovine od svojega prednika, zato pa je za svojim prednikom zaostajal kot posojilodajalec. Število goveje živine se je v Ponovičah nebitveno zmanjšalo, medtem ko za Višnjo goro nimamo podatkov za primerjavo.

1608, Kancijan Tomadec, ključavničar in izdelovalec nakita

Poklic je ugotovljen po mestnih računskih knjigah, vendar je kazno, da zapustnik v zadnjih letih svojega življenja ni bil več poklicno zelo aktiven.

Zapuščina je obsegala:

aktiva: hišico in vrt		?
premičnine (m.dr. srebrnina in prstan)		?
gotovina		3562 glđ 4 kr
pasiva: ženine terjatve	233 glđ 20 kr	
drugi dolgovi	547 glđ 39 kr	780 glđ 59 kr

Ker so bile hišica z vrtom in premičnine razdeljene že prej, so pri delitvi zapuščine samo odbili pasiva od gotovine in to razdelili med dediče.

Zopet je opazno izredno visok delež gotovine med zapuščin-skimi aktivi. "Hišica" je mogla biti vredna kakih 300 glđ (prim. cenitev 1588 za Krištofa Grafa), premičnine pa gotovo niso dosegle 100 glđ. V tem primeru je gotovina znašala kar 90% vseh aktiv. Pa tudi če bi za vrednost hiše in premičnin vzeli najvišjo še verjetno vsoto, bi delež gotovine v vrednosti aktivne zapuščine znašal še vedno vsaj 60%.

1608, Baltazar Vratec, ograjni odvetnik

Kot aktivna postavka se navaja samo hiša,		
prodana za		1300 glđ
pasiva znašajo skupaj več kot		2781 glđ 26 kr 2 d

Ker med aktivi niso navedene premičnine, zlasti pa ne morebitne terjatve in gotovina, med pasivi pa so vštete tudi terjatve žene in morda brata, zapuščina ni nujno pasivna. Vendar pa so pasiva očitno razmeroma zelo visoka.

1612, Andrej Aleksandrin, trgovec

Samo omemba 7 prstanov (s 6 safiri in 1 rubinom), še bolj pa visoka pasiva v skupni višini 3437 glđ 43 kr (ob eni neocenejni postavki) kažejo na to, da gre za enega izmed bogatejših meščanov in trgovcev. (Prim. tudi poglavje o dolgovih.)

1612, Abac Amšl, trgovec in bankir

Že iz posameznih tožb in iz podatkov o njegovih terjatvah proti raznim drugim meščanom moremo sklepati, da gre za enega izmed večjih denarnih magnatov tistega časa v Ljubljani, trgovca in obenem nekakega bankirja.

Samo v januarju do septembra 1612 so tekle proti njemu tožbe za pribl. 8100 glđ. Največji upnik je bil Adam Gričar, drugi po višini terjatve pa Mihael Stebich (Stebek) iz Jihlave, ki ga je zastopal Janez Fontan iz Beljaka. Tudi neki Steinhauser (ki očitno ni bil ljubljanski meščan) in Peter Deisinger iz Nürnberga sta uveljavljala prejšnje zneske. Že sestav tožnikov kaže na razpredeno omrežje Amšlovega poslovanja deloma z blagom, deloma z denarjem.

Na bančniški značaj tega poslovanja kaže dejstvo, da se v teh letih Amšl pojavlja v mnogih seznamih upnikov, da je torej tudi na široko kreditiral bodisi blago bodisi denar:

1609 Jakobu Franku v blagu	73 glđ 49 kr
1612 Jožefu Hörnerju	398 glđ
1612 Janezu Reiserju	240 glđ
1612 Frideriku Matesu	344 glđ 21 kr
	<hr/>
	1056 glđ 10 kr

Ker so te omembe dolžnikov precej slučajne, je kazno, da je Amšl precej na široko ne samo jemal, temveč tudi dajal kredite. Tožbe iz leta 1612 pa kažejo, da se je pri njegovem poslovanju tedaj nekaj zataknilo.

1617, Sebastijan Asch, deželnoglavarski sekretar

Njegov primer kaže predvsem na dokaj ugodni gmotni položaj človeka na višji stopnji intelektualnih poklicev, ne da bi bilo pri tem razvidno tudi kako postransko gospodarsko poslovanje.

Nepremičnin inventar ne navaja; morda jih zapustnik sploh ni imel. Pač pa nam inventar omogoča s precejšnjo natančnostjo ugotoviti vsaj strukturo siceršnjih aktiv, vštévši terjatve:

dragocenosti	636 glđ 47 kr 2 d	31,5%
gotovina	14 glđ	0,7%
stanovanjska oprema, obleka in orožje	184 glđ 16 kr 2 d	9,1%
terjatve	1188 glđ	58,7%
Skupaj aktiva	2023 glđ 4 kr	100,0%

Upoštevati je pri tem treba, da so stanovanjska oprema, obleke in orožje navedeni le s cenilno vrednostjo, ne z nabavno vrednostjo za nove predmete, ki bi bila bistveno večja.

1618, Jurij Bittorfer, odvetnik ogradnega sodišča

Inventar omogoča skoraj popolno rekonstrukcijo strukture in vrednosti premoženja, razen kar zadeva 174 neocenjenih knjig.

Nepremičnine (vrednost sicer ni navedena, a jo lahko z upoštevanjem cen v Drumlečevem inventarju iz 1621 oziroma drugih navedb vrednosti premoženja približno ocenimo):

2 novi hiši na Starem trgu vsaj	4400 glđ
vrt v Hrenovi ulici	100 glđ
vrt s hiško pred špitalskimi vrati	400 glđ
2 hubi v Črešnjicah	380 glđ

Skupaj nepremičnine pribl.	5380 glđ	37,2%
----------------------------	----------	-------

Dragocenosti. Ker neocenjene predmete lahko pribl. sami ocenimo na 15 oziroma 13 glđ, znaša celotna vrednost zlatnine in srebrnine

	1449 glđ 51 kr 2 d	10,1%
Razne premičnine za domačo in osebno rabo, orožje		
itd.	1273 glđ 7 kr 1 d	8,8%
Gotovina.	884 glđ 51 kr 2 d	6,1%
Terjatve.	5470 glđ	37,9%
Skupaj aktiva pribl.	14457 glđ 50 kr 1 d	100%

Ogradni odvetnik je svoj denar nelagal v nepremičnine in terjatve, precej pa tudi v dragocenosti in gotovino.

1621, Janez Drumlec, plemeniten ljubljanski meščan

Njegovo premoženje je nadaljnji primer bogastva, ki se je nakopičilo z meščanskimi opravili, nato pa okostenelo z investicijami v hiše, agrarne obrate in v drage kovine.

V inventarju niso navedena in zato tudi neocenjena oblačila, kar pa ne pomeni bistvene vrzeli.

Inventar tudi ne vsebuje ne terjatev, ne dolgov. V tem primeru se zdi, da jih res ni bilo. Edina resnejša pomanjkljivost inventarja je v tem, da o gotovini sploh ne govori. Toda če bi šlo za večje množine, bi jih nedvomno navedli, kakor so natančno popisali zlatnino in srebrnino.

Tako si moremo vendarle s precejšnjo natančnostjo ustvariti naslednjo podobo o zapustnikovih aktivih in verjetno nasploh o njegovem premoženju:

nepremičnine	5856 glđ 46 kr 2 đ	75% x)
zlatnina in srebrnina	1742 glđ 5 kr 1/2 đ	22,3%
pohištvo, orožje, tkanine	208 glđ 59 kr	2,7%
	<hr/>	
	7807 glđ 50 kr 2 1/2 đ	100,0%

x) Od tega meščanskih nepremičnin 41% in agrarnih ~~33%~~ 34%.

Precejšnje premoženje, naloženo skoraj popolnoma neproduktivno.

1622, Andrej Forstner

Nepremičnine in predmeti so v inventarju naštetih brez navedbe cenilne vrednosti. Le terjatve in dolgovi so navedeni s številkami.

Nepremičnine in predmeti predstavljajo po svojem sestavu solidno premoženje, ki pa je na vsak način neprimerno manjše od Drumlečevega. Med premičninami opazimo zlasti precej številno orožje in dve glasbili. Če pritegnemo cene, navedene v drugih inventarjih te dobe, utegne znašati vrednost nepremičnin in predmetov kakih 1000 glđ.

Terjatve (deloma zelo stare) znašajo skupaj 393 glđ.

Dolgovi (očitno večidel nastali malo pred smrtjo): 149 glđ 59 kr

1624, Janez Arter Rekštajnski

Zopet gre za plemiško premoženje, ki se je razvilo iz meščanskega; zapustnik je bil vnuk ljubljanskega meščana.

V inventarju so navedeni samo vrednost gospostva in višina terjatev, izračunati pa moremo tudi približno vrednost zlatnikov oziroma kovancev.

Inventarni predmeti so precej natančno navedeni, toda brez navedbe cenilne vrednosti. Ker so podobni predmeti ocenjeni v drugih inventarjih iz bližnjih let, bi bil mogoč precej natančen račun.

Ker pa gre v vsakem primeru le za majhen del zapuščine, se lahko glede inventarja zadovoljimo s približno sumarno ocenitvijo srebrnine na 130 glđ, drugega inventarja z živino vred pa na 400 glđ.

S to dopolnitvijo kaže premoženje tole strukturo:

gospostvo Rekštajn (cena iz leta 1600)	21.000 glđ	69,6%
srebrnina	130 glđ	0,4%
inventar z obleko in orožjem	400 glđ	1,3%
gotovina	587 glđ	1,9%
terjatve (brez prištetja obresti)	8.070 glđ	26,8%
	<hr/>	
	30.187 glđ	100,0%

Kljub plemiškemu položaju se je zapustnik še pridno ukvarjal z dajanjem posojil plemičem in meščanom. Nekatera visoka posojila je dal malo pred smrtjo.

1624, Zuan Denesa, bivši mitničar

Inventar tega bivšega zakupnika mitnice, je svoj denar investiral v manjšo graščino (Repnje), kaže tudi glede prejšnjega lastnika (vdova Varyl), da gre v bistvu za reven boljše meščanske hiše.

Postavke niso ocenjene.

Zanimiva je navedba živine, ki kaže, da je manjša graščina imela živine komaj za dve večji kmetiji:

25 govedi, od tega 7 molznih krav

4 konje

6 prašičev

1633, Mihael Friderik Hiller, pravnik in bankir

Ta pravnik je deloma vstopil v posle svojega očeta, trgovca in bančnika (posojilodajalca) in tudi njegova zapuščina z navedbo nešteti dolžnikov kaže bolj na bankirja.

Vrednosti hiše, hišnih in osebnih predmetov, popis inventarja žal ne navaja; morda bi se z uporabo cen v drugih inventarjih in s precejšnjim trudom mogla rekonstruirati. Dotlej naj zadošča tale splošna podoba:

I. Nepremičnine

hiša na Mestnem trgu (rekonstruirana vrednost) /2500 glđ/

II. Dragocenosti in denar

lastna srebrnina, 861 lotov, lot povprečno po

70 kr

1004 glđ

v zastavo vzeta srebrnina^x 119 lotov 1/2 kvintla,
poprečno po 70 kr

139 glđ

v zastavo vzeta zlatnina^{x)} 30 gld
 neoznačena zlatnina itd. po približni ocenitvi /100 gld/
 razne premičnine po približno rekonstruirani
 cenilni vrednosti /400 gld/
 gotovina 308 zlatnikov v teži 345 dukatov
 /po 150 kr/ /862 gld 30 kr/

III. **Knjige**, za katere ni dovolj podatkov, da bi
 rekonstruirali njihovo ceno

IV. Terjatve razvrščamo v pet skupin:

- a) carta bianca, ki jo je zapustniku
 dal njegov oče (umrl 1629) in za
 katero ne vemo, ali je ta čas še
 imela posebno kritje v očetovi za-
 puščini (25.000 gld)
- b) terjatve proti deželam iz lastnih
 obveznic
 - proti Koroški 10.000 gld
 - proti Kranjski 3.771; 48
 - iz odkupljenih obveznic
 - proti Kranjski 2.370 6.141 gld 48 kr
- c) zadolžnice, odkupljene od drugih
 upnikov (poleg tistih pod b) 1.021 gld 23 kr
- d) druge zadolžnice 31.833 gld 45 kr
- e) terjatve, katerih višina je izražena
 v naturalijah, med katerimi je
 najbrž najvišja tista za
 21.500 liberov olja (po nižji
 ceni v tem času liberca po 7 kr) /2.508 gld /

Visoka pa tudi terjatev za 12 tovorov žeblicev
 (tovor računat po 200 funtov, funt po 4 krajcarje) /180 gld/

x) Če je zastavitelj imenovan, ga ne srečujemo tudi med
 dolžniki, tako da z zastavo zavarovane terjatve očitno niso nave-
 dene med drugimi terjatvami. e)

Čeprav smo morali tudi pri terjatvah pod ~~xx~~ nekatere postav-
 ke le približno oceniti in čeprav nekaterih terjatev v naturi
 sploh ne upoštevamo, je očitno, da gre za enega največjih kapitalistov

bankirjev Ljubljane v tem času. Če smo prej večkrat naleteli na salzburške upnike, je zdaj Salzburžan zadolžen pri Ljubljančanu za celih 1000 glđ. Tudi nekatera druga imena kažejo, da Hillerjeva banka ni delovala le na Kranjskem, temveč tudi onstran njenih meja; kroški stanovi so mu dolgovali kar 10.000 glđ. Hiller je tudi nakupeval zadolžnice od drugih upnikov in je tako npr. postal upnik susedgredske Ane Marije Erdödi itd. Tako je tudi nekemu podložniku odkupil terjatev proti njegovemu gospodu za 70 glđ - dokaz, da so tudi podložniki dajali kredite gosposki. Izterjavo je v tem primeru podložnik prepustil kupcu - bankirju.

1639, Melhior Forest, ljubljanski meščan, nobilitiran 1631

Strukturo premoženja bi bilo mogoče z veliko težavo precej zanesljivo rekonstruirati iz inventarja, če bi se razrešile in ocenile vse neocenjene postavke. Neocenjene pa so vse, razen terjatev in dolgov. Že brez tega pa je na prvi pogled jasno, da imamo opravka s podobnim premoženjem kot pri Hillerju, namreč bančniškim, za katerega je značilno, da

-večino aktiv sestavljajo terjatve v imponantni višini okrog 40.500 glđ (včemer niso prištete zapadle obresti);

-je del premoženja vložen v nepremičnine in precejšen del tudi v srebrnino in zlatnino.

Pasiva so v primeri z aktivami neznatna in znašajo le 2.441 glđ 1 kr.

Inventar je dragocen po tem, ker iz njega razvidimo nekatera pota, po katerih se je nabiral oziroma povečeval bančniški kapital:

1. obresti, praviloma 6%, redkeje 7%

2. prejemanje naravnih dohodkov v zavarovanje in pobiranje, pri čemer je bilo mogoče iztisniti več kot le navadne obresti; taka primera sta zakup desetih za terjatev 3000 glđ in zastavna pravica na škofijskih Goričanah za 5.000 glđ.

3. Jemanje v ročno zastavo obveznic za zavarovanje posojil, ki je bilo nižje od zneska po obveznici; z obveznico, ki se je glasila na 1.800 glđ je bila zavarovana terjatev 300 glđ.

4. Likvidna sredstva je bankir dobival tudi

- z upravljanjem zapuščin, pri čemer uprave ni takoj obračunal;

- s sprejemanjem denarja v naložbo, kar pa ob že akumuliranem premoženju ni imelo več posebnega pomena.

Zanimivo je opaziti, da je bankir dal za zastavljeno obveznico kranjske dežele zastavitelju le šestino njene vrednosti kot posojilo. Te obveznice sicer niso bile tako malo vredne ali dubiozne, pač pa niso bile likvidne. Toda bankir, ki je mogel počakati, si je mogel iz njih očitno ob primernem času izbiti - čeprav najbrž nezakonit - dobiček.

1641/42, Juan Maria Bosio

Gre za tipično premoženje meščanskega izvora, ki je že prešlo v stadij stalne "varne" naložbe - v glavnem v zemljiško gospodarstvo, deloma v srebrnino.

Vrednost nepremičnin ni navedena. Obe meščanski hiši lahko v tistem času ocenimo po 2000 glđ, teže pa je oceniti grad Lanšpreš.

Zanesljiveje ugotavljamo vrednost premičnin večje vrednosti:

Dragocenosti (brez zastavljenih):	845 glđ 3 kr	
Neocenjene dragocenosti pribl.	16 glđ	
V zastavo prejeta zlatina in srebrnina pribl.	<u>400 glđ</u>	1261 glđ 3 kr
Druge premičnine:		
Pohištvo in oprema	967 glđ 13 kr	
Živine pribl.	200 glđ	
Žito	<u>3139 glđ 37 kr</u>	4306 glđ 50 kr

Presenetljivo malo je v inventarju sledov nekdanjega meščanskega poslovanja, o katerem v glavnem pričajo le v zastavo prejete dragocenosti. Te pa predstavljajo le neznamenit del premoženja.

Ni izključeno, da ^{je} tudi visoka vrednost žita na zalogi v zvezi s trgovskim poslovanjem. Vprašanje je namreč, ali je ta zaloge mogla nastati samo iz dajatev lanšpreških podložnikov oziroma iz pridelkov pristave, ali pa gre pri tem žitu tudi za nekaj trgovskega blaga.

1664, Krištof Ot Rožniški, ljubljanski meščan, bivši župan, plemič od 1637

Gre za primer meščanskega premoženja, ki je bilo že v veliki meri naloženo in okostenelo, je pa še vedno ostalo aktivno v denarništvu.

Nepremičnine imajo tako razdrobljen sestav, da njihove tržne

vrednosti ne kaže niti približno ocenjevati.

Srebrnine je bilo za kakih 614 lotov, kar bi lahko ocenili na ~~presajxvaš~~ pribl. toliko goldinarjev.

Razne premičnine (oprema, obleke, orožje) niso ocenjene, prav tako tudi ne pridelki, ki jih je neprimerno manj kot pri Bosiu 1641/42.

Živine je bilo:

konj 7

govedi 17

prašičev 11

Zato pa pri Otu presenečajo ogromne vsote, ki jih je nabral v gotovini, večinoma v zlatu: 1260 dukatov, 100 cekinov, 205 in 1/4 tolarjev, 105 in 7/8 kron, 8 zafronov, 12 1 justin, 1 rimski zlatnik in 21 1/2 lota v reznih kovencih. Za preračun bi bilo pritegniti druge vi^{te}re iz dobe; verjetno bo šlo vsaj za 5000 glđ.

Živi, gospodarsko še aktivni del premoženja tiči v terjatvah, ki imajo tale sestav:

Deželni dolg	1500 glđ
Kupljene deželne zadolžnice	2000 glđ
Druge kupljene zadolžnice	2615 glđ
Druge terjatve	33846 glđ 10 kr 2 d

V drugih enotah izražene terjatve: 400 državnih tolarjev, 100 tolarjev, 400 srebrnih kron, 15 kron in 21 cekinov. Za preračun teh terjatev bi bilo treba pritegniti druge sodobne vi^{re}.

Čeprav natančen seštevek še ni mogoč, je nedvomna ugotovitev, da je imel Krištof Ot terjatev za najmanj 45000 glđ.

Otovo premoženje je šlo torej pot, ki so jo na Kranjskem normalno izbirali obogateni meščani, ki so prestopili v plemstvo in se nadalje uveljavljali hkrati kot zemljiški gospodje in kot posojilodajalci: Del premoženja so naložili v zemljišča in denar, del ga je ostal v obtoku v obliki posojil, deloma proti ročni zastavi, deloma tako, da je upnik prevzel v upravljanje dolžnikovo gospostvo, kakor v našem primeru Brdo.

1665, Janez Gregor Cirian, sin ljubljanskega meščana in deželni svetnik

Ker inventar ne vsebuje cenitev, je mogoč le približen opis strukture premoženja:

Nepremičnine so obsegale meščanske hiše in posamezna zemljišča, ne pa podložnih kmetij ali zemljiških gospostev.

Dragocenosti so bile vredne vsaj 2000 gld.

V gotovini je bilo po zelo približni ocenitvi 4500 gld.

V terjatvah je bilo blizu 10000 gld.

Zopet imamo opravka z meščanskim kapitalom, ki je deloma okostenel (zemljišče, gotovina, dragocenosti), deloma pa je krožil v obliki posojila.

Izjemoma je v sestavu Cirianovega premoženja vendarle en neagrarni preobrat - steklarna v Trnovem.

1693, Janez Jakob Bosio, poplemeniteni ljubljanski meščan

Računi bi bili še bolj tvegani kot pri Cirianu (1665), splošna podoba pa jasno kaže, da gre zopet za meščansko premoženje na stopnji, ki prehaja v okostenelost. To se kaže:

- v naložbi v agrarni dvor;
- v velikem številu zlatnikov in srebrnikov;
- v velikem številu luksuzne opreme.

Terjatve in dolgovi niso navedeni.

1719, Janez Gregor Dolničar, poplemeniteni ljubljanski meščan

Velja isto kot za prejšnjega, le s tem razločkom, da je bilo še nekaj večjih terjatev, zato pa zlatnikov in srebrnikov znatno manj.

O pomenu dolgov za presojo premoženja in o načinu njihove obravnave velja v celoti razlaga na str. 15 tretjega elaborata, razen če je iz samih nadaljnjih podatkov razvidno drugače. (Včasih so poslovna pasiva prikazana v razmerju do celotnih pasiv.)

157o, Luka Cvegelj; poklic ni razviden

suma vseh pasiv	987; 28; 3
	27; 9; -
	5; 20; -
	<hr/>
	1019; 57; 3 + nekaj
postavk brez navedbe vsote	
od tega iz posojil	591; 35; 3
med posojilodajalci <u>Primož Trubar</u>	

157o/71, Jurij Tiffrer

suma vseh pasiv okrog	5000 glđ
od tega iz posojil pribl. 2/3	
Med upniki <u>Primož Trubar</u> "za poročtvo" (verjetno regres), član salzburške družine <u>Alt</u> , ki je imel v zastavo srebrnino in - za kako tretjino vseh dolgov iz posojil - <u>stiški opat</u> .	

157o/71, Dionizij Staudacher

Med njegovimi upniki, katerih terjatev iz posojil in obračunov presegajo 2500 glđ, se navajajo:	
Pripadnik družine <u>Alt</u> v Salzburgu z	246; 17 1/2
Sebastian Schenkopff iz Salzburga	<u>93;</u>
Skupaj <u>Salzburški</u> partnerji	339; 17 1/2; -
Devet <u>nürnbergskih</u> partnerjev skupaj (390 glđ 60 šil 24 den =)	406; 36; -
En <u>augsturški</u> upnik	13; - ; -
En <u>beljaški</u> upnik	<u>142; - ; -</u>
Skupaj tuji upniki	900; 53 1/2;-

1571, Lovrenc Neustetter

Skupna zapuščinska pasiva so precej presežala 2800 gld, od tega pa je le nekaj nad 1500 gld izviralo iz poslovnih dolgov.

Med inozemskimi upniki se zopet omenja član salzburške družine Alt 497 gld in še en Salzburčan

Seb.Schelkhopf (gl.1570/71) 43 gld 18 kr

Skupaj salzburški partnerji 540; 18; -

Trije ~~nürnbergski~~ partnerji 159; 1; -

Skupaj tuji upniki vsaj 699; 19; -

Pri obrtnikih so dolgovi dosti manjši kot pri trgovcih, npr.

1571 Blaž Taškar, jermenar, pribl. 70 gld vseh, ne samo poslovnih dolgov

1571, Luka Varl

Celotna pasiva so daleč presežala 2300 gld, od tega jih je bilo vsaj 1500 iz poslovnih dolgov

Med upniki nastopa Pavel Bregar, župan v vasi Novlach (Nevlje ?) za posojenih 30 dukatov in za večje množine žita v vrednosti 88 gld

1587, Matevž Pičin, naborni pisar

Visoki dolgovi, pasiva skupaj nad 3500 gld, večinoma videti neposlovnega izvora, npr. postava za uživanje prepovedanega vina 200 gld, za samo vino 200 gld, za zamudo 40 gld. itd.

1587/88, Jožef Stil

Celotna pasiva iz poslovanja nad 4200 gld, od tega

en upnik iz Augsburga 166 gld 45 kr

en upnik iz Ravensburga 300 gld

vsaj en upnik iz neslov.dežele (kar se vidi iz navedbe šilingov in pfeningov v dveh postavkah 678 gld

8 šil 13 pf

679 gld 4 kr 3 d

Skupaj iz poslovanja na daljavo torej vsaj 1145 gld 49 kr 3 d

- 1593, Jakob Kraus, bivši mestni pisar
Celotna pasiva znaša nad 1170 glđ, vendar od tega gre
dobra polovica vdovi, sicer izrazitih iz pridobitnega po-
slovanja nastalih pasiv ni videti.
- 1602, Niclas Still
Poslovnih dolgov je bilo za 1875 glđ 7 kr (od katerih pa
gre 1478 glđ 22 kr za poroštvo sorodniku).
- 1609, Jakob Frank
Primer skromnejšega poslovanja: od celotnih s številko
navedenih pasiv nad 971 glđ 17 kr jih je 700 glđ izviral
iz družinskega razmerja, le preostanek je izviral deloma
iz poslovnih kreditov.
- 1609, Jurij Bokštat
Dolgovi, plačani iz izkupičke za prodano hišo, so znašali
511 glđ 8 kr, t.j. 87,4% izkupička.
- 1609, Florjan Wunder, pek
Celotna pasiva znašajo 352 glđ 16 kr 2 d, od tega iz
poslovanja največ 252 glđ 16 kr 2 d
- 1612, Jobst Jožef Hörner
Dolgovi, prijavljeni ob prodaji hiše, znašajo 1262 glđ
36 kr, pri čemer je težko ločiti, kateri izvirajo morda
iz poslovanja.
- 1612, Hans Reiser, trgovec
Dolgovi, prijavljeni ob prodaji hiše, znašajo 792 glđ
24 kr; pravna podlaga večidel neugotovljena.
- 1612, Friderik Mathes (?), brivec
Dolgovi, prijavljeni ob prodaji hiše, znašajo pribl.
1662 glđ; pravna podlaga ni razvidna. Višina dolgov kaže
na precejšnjo kreditno sposobnost!

- 1612, Andrej Aleksandrin
 Celotna pasiva (ob dveh neocenjenih postavkah) so znašala 3437 glđ 43 kr, od česar pa je odbiti vrednost deloma že dobavljenega trgovskega ~~KKXX~~ balaga (među) in vrnjene gotovine. V precej visokem dolgu je všteti davčni zaostanek 420 glđ.
- 1612, Ahac Amšl
 Po zadolžnici iz l.1608 je dolgoval 4000 glđ

OBRESTNE MERE

(v virih so navedene le priložnostno)

- 1569, Melhior Hasiber
 Terjatev za 1000 glđ iz l.1565 s 7% obrestmi
 Več terjatev (od 1560 dalje) z obrestmi v naravi (fiksna količina vina).
- 1587, Matevž Pičin
 Dolg 60 glđ in od njega obresti za 8 let v višini 48 glđ.
 Obrestna mera torej 10%.
- 1589, Viljem Praunsperger
 Terjatev za 4735 glđ 55 kr 2 pf iz 1581 s 7% obrestmi.
- 1594/95, Mihael Šajt
 Dolg za 700 glđ. iz 1571 s 5% obrestmi
 Dolg za 900 glđ. iz 1571 s 5% obrestmi } med sorodniki
- 1604, Andrej Frankovič
 Terjatev 1750 ren.gld. iz l.1604 s 7% obrestmi

1612, Ahač Amšl

Dolg za 4000 glđ. iz 1608 s 7% obrestni.

1617, Sebastian Asch

Terjatev 300 glđ iz 1.1606 s 7% obrestni

Terjatev proti mestu Kranju 550 glđ iz 1.1608 s 6% obrestni

Terjatev 1000 glđ iz 1.1608 s 7% obrestni.

1633, Mihael Frid. Hiller

Terjatev 10.000 glđ proti koroškim stanovom iz 1.1632

10.000 glđ s 6% obrestni

Terjatev 4.560 glđ iz 1.1631 s 6% obrestni

Terjatev 3.300 glđ iz 1.1632 s 6% obrestni

1639, Melhior Forest

Skoraj pri vseh terjatvah so navedene obrestne mere, pri terjatvi 1500 glđ iz 1625 je ta 7%, pri vseh drugih (od 1629 naprej) redno 6%.

POSTAVKE IZ ŽENITNIH POGODB

Zanimiva je ugotovitev, da so se temeljne postavke okrog leta 1570 precej ustalile. Pri bogatejših meščanih je dote znašala 200 goldinarjev in od nje so bile odvisne tudi druge postavke.

Še bolj zanimiva je ugotovitev, da dote pri plemstvu niso bile bistveno višje: Fraunsperger je svojima hčerama ob poroki s plemičema dal l. 1587 (ad 1589) dote 300 oz. 500 glđ., poplemeniteni Arter pa 1608 svoji hčeri 400 glđ. dote (ad 1624).

1570, Luka Cvegelj: jutrna 320 glđ

1570/71, Jurij Tiffner:

zaženiło	500 glđ
dota	821 glđ 20 kr
<hr/>	
	1321 glđ 20 kr

1570/71, Dionizij Standacher:

Iz ženitnega pisma 450 glđ.

1571, Lorenc Neustetter

iz ženitnega pisma (dota)	100 glđ
zaženiło	100 glđ
jutrna	100 glđ
"verehrung und donation"	
in še nekaj postavk	250 glđ
(verjetno hči) ženitno	
pismo (dota)	150 glđ
jutrna (čigava, koma?)	150 glđ ?
darilo (ehrung)	50 glđ

1571, Auguštín Pinter (NB: Verjetno obrtnik !)

heuratguet	40 glđ
zaženiło	40 glđ

- 1571, Luka Varl, seštevek ženitnih terjatev brez
tistih iz posebnih poslov 550 gld
- 1587, Matevž Pičin, biv. naborni pisar hrvaške in morske krajine
ženitna pogodba; zaženilo 200 duk v den
jutrna 200 duk v den
vdovščina 200 gld
- 1589, Viljem Fraunspenger
hčerama za doto (ob poroki)
plemiča: Andrej Apfalter z Roja
in Rakovnika 300 gld 1587
Adam von Egkh 500 gld 1587
- 1593, Jakob Kraus, biv. mestni pisar
dota 200 gld
jutrna 200 gld
zaženilo 200 gld
- 1594/95, Michel Scheitt
dota 200 gld
dota iz 1. zakona otrokom 200 gld
zaženilo 200 gld
prosta daritev 100 gld
namesto uživanja zapuščine v
času vdovstva 200 gld
zaženilo v 1. zakonu 200 gld
jutrna iz 1. zakona 100 gld
hčeri zagotovil doto 200 gld
- 1608, Balthasar Wratez, ograjni odvetnik
hči zahteva iz ženit.pisma 1583
odpravščino 200 gld
- 1612, Andrej Aleksandrin
dota po ženit.pismu iz l.1573 200 gld
- 1624, Hans Arter, popl.meščan
dota hčeri za poroko s Hansom
Gnedezem 1608: 400 gld

MERE

Za drage kovine

1589, Viljem Praunsperger
lot, quintel, sechszehtl

1617, Sebastian Asch
Poleg mere lot za zlato in srebro se pojavlja tudi mera
krona in ort (četrtnka)

1618, Jurij Bitterfer
Ponavljja se tehtanje s kronami, o katerih tukaj zveemo,
da so uporabljali "zlate krone" za tehtanje "kronskega"
zlata, medtem ko so "dukatno zlato" tehtali na dukate.
Krone so veljale po 10 liber(nikov), dukati po 12 1/2 li-
ber(nikov), kar pomeni da so bili dukati težji (in verjet-
no kronske zlato tudi cenejše).

1621, Jenez Drumlez
19 lotov 3 quintle zlate verižice, krona po 2; 48 = 276; 30; -
19 lotov 3 quin = 98 3/4 kron
1 lot 1/2 quin = 6 kron
2 lota 3 quin = 10 kron (?)
1 lot 2 1/2 q = 8 kron
1 quintel = pribl.1 krona ()
1 lot = pribl.5 1/2 kron

(Verjetno so krono dosledno enačili s quintel, le da so
izračuni v koloni natančnejši kot v tekstu navedene teže;
izračuni očitno diferencirajo glede na kvaliteto izdelkov.)

Izračun 16 lotov 1 q x 1; 20; - dokazuje, da je
quintel pri izračunu vrednosti puščen v nemar.

16 lotov 3 q x 1; 20; - = 22; 11; 2 1/2

1 quintel = 0,214 lota = pribl. 1/5 lota (račun kaže
približnost podatkov, medtem ko so izračuni očitno na-
tančnejši)*

$$\begin{array}{rcl}
 1 \text{ lot } 3 \frac{1}{2} \text{ q} \times 60 \text{ kr} & = & 1 \text{ gld. } 40 \text{ kr.} \\
 3 \frac{1}{2} \text{ q} & = & \frac{2 \text{ lota}}{3}
 \end{array}$$

$$\frac{1 \text{ quintel} = 4}{21} \text{ lota} = \frac{0,19 \text{ lota}}{5} \text{ pribl. } 1 \text{ lota}$$

1665, Janez Jurij Cirian

$$7 \text{ mark } 9 \text{ lotov} = 121 \text{ lotov}$$

$$\underline{1 \text{ marka} = 16 \text{ lotov}}$$

(enak rezultat tudi iz nadaljnjih podatkov)

Za kositer

1665, Janez Jurij Cirian

$$\underline{1 \text{ cent} = 100 \text{ funtov}}$$

a) Popisi kovancev. Inventarji vsebujejo bolj ali manj podrobne popise kovancev, najdenih v zapuščinah, ker gre večinoma za kovance, v katerih so nalagali premoženje. Ti popisi ne dajejo popolne slike v tem, kateri kovanci so bili v obtoku v dnevnem življenju.

1549, Bernhard Reisinger, jermemar

Njegova zapuščina v gotovini je obsegala predvsem zlatnike: 11 dukatov in dve zlati kroni. Poleg tega je bilo še 6 1/2 "allt rabler" (najbrž vrsta zlatnikov) in še 8 glđ in 32 kr v raznih kovancih.

1589, Viljem Fraunspurger

V zapuščini je bila gotovina:
98 dukatov v zlatu
2 križna dukata
4 zlate krone
1/2 beneške zlate krone

1604, Andrej Frankovič

Razni zlati dukati itd. (gl.izpisek na str.10!)

Iz tega sestave je razvidno, da so težavirali največ v zlatih dukatih, ki znašajo več kot polovico vrednosti vsega zaklada.

Ne samo rimski zlatniki, tudi turške male aspre niso imeli tečaja in so jih samo tehtali.

Razmerje med beneškimi kovanci in drugimi ni natančneje prijemljivo.

1618, Jurij Bittorffer

Sestav gotovinske zapuščine je natančno popisan (gl.str. 5/6 izpiska). Prevladujejo "rabler ducaten"; (na drugem mestu so zlate medalje).

1624, Janez Arter Rekštajnski

Sestav gotovinske zapuščine je izkazan samo za večje vrednosti:

1 štirikaratni zlati dukat
5 dvojnih zlatih dukatov

30 enojnih zlatih dukatov
300 državnih tolarjev

1639, Melhior Forest

Popis sestava gotovinske zapuščine je zelo podroben in bogat glede (gl.str.5 izpiska). Sam po sebi pa ne omogoča ugotovitve sorazmerij. Žal je tudi drobiž (ki predstavlja le drobec skupne vrednosti) naveden le po skupni vsoti.

Posebej velja ugotoviti:

- da so beneški kovanci precej številni (le ne celo v večini)
- da so zabeleženi zlati dvojni petaki

1664, Krištof Oto

Velik del zapuščine je bil naložen v zlatnikih.

Sestav: 1260 dukatov v zlatu oz. zlatih dukatov

100 cekinov

205 1/4 tolarjev

105 7/8 krone

1665, Janez Gregor Cirian (gl.str.2 izpiska)

Navedene so - toda brez podrobnosti - vrste in sestav vrednejših kovancev. Daleč prevladujejo "rabler" dukati in navadni dukati, (navedeni so tudi dvojni dukati in dukati v zlatu), slede srebrne krone in državni tolarji (nemški).

1693, Hans Jakob Bosio

Izčrpen popis je na str.5 izpiska. Popis je zanimiv po množici raznih nazivov. Prevladujejo goldinarji (kot kovanci) in dukati.

1719, Janez Gregor Dolničar

Izčrpen popis je na str.6 izpiska. Celotna vrednost kovancev (natančen seštevek iz samega popisa ne izhaja) ni zelo velika, pač pa je značilna zelo velika raznovrstnost, ki kaže na kovance, kakršni so bili v prometu. Po vrednosti prevladujejo sedemnajstice.

b) Računski sistemi. V splošnem prevladuje računski sistem
 1 glđ = 60 kr = 240 (belih) den.

Kadar računajo v tu obdelanih virih s črnimi denariči (npr. pri liberniku po 13 1/3 kr) se rezultat običajno zaokrožuje na bele denariče.

1570/71; Iz zapuščine Tiffreer je razvidno, da so večja posojila dajali in obračunavali deloma v dukatih ali kronah kot računskih enotah.

1570/71, Dionisy Staudacher: terjatve nürnberških upnikov so zapisane v glđ, šil, pf, pri čemer na enem mestu 9 pf ni preračunanih v kraje; to pomeni, da so v takih primerih računali po bavarsko-avstrijskem sistemu 1 glđ (prvotno funt den) = 8 šil. po 30 pf. (manj verjeten je sistem 240 = 20 x 12; glej spodaj pod Lovrenc Neustetter.

Terjatev Gregorija Pušla za zaupano premoženje je zapisana v obliki: 21 funtov šil., za ta čas neobičajnem sestavu; verjetno gre za funte (240 kosov) beneških soldov.

1571, Lovrenc Neustetter

Ena terjatev je zapisana v sestavu glđ, šil, pf, pri čemer 20 pf še ni pretvorjenih v šilinge; to potrjuje, da gre izjemoma za avstrijski sistem 1 glđ = 8 šil po 30 pf.

1612, Abac Ambšl

Omenja se teitsch gelt (morda v nasprotju s kranjsko veljavo).

c) Tečaji

1549, Bernardin Reisinger

2 dukata = 2 glđ 40 kr

1 dukat = 1 glđ 20 kr = 80 kr

25 reparjev (pazen) = 1 glđ 20 kr

1 repar (pazen) = 4 kr

260 reparjev (pazen) = 17 glđ 20 kr

1 repar (pazen) = 4 kr

1571, Blaž Taškar

10 dukatov = 13 gld 20 kr

1 dukat = 80 kraje

8 dukatov = 10 gld 40 kr

1 dukat = 80 kraje

1594/95, Mihael Šajt

40 zlatih dukatov = 80 gld

1 zlati dukat = 2 gld

170 zlatih dukatov = 340 gld

1 zlati dukat = 2 gld

40 dukatov = 51 gld 20 kraje

1 dukat = 77 kraje1 tolar = 75 kraje

12 zlatih kron = 18 gld 24 kr

1 zlata krona = 92 kraje

1604, Andrej Frankovič

407 zlatih dukatov = 904 gld 26 kr 2 d

popr. vrednost zlatih dukatov = 133,3 kr (=10 libernikov!)

1608, Kancijan Thomadez

1 tolar = 70 kraje

1617, Sebastian Asch -

25 lotov, lot po 6 den.enot ("funtov") = 33 gld 20 kr

2000 kraje : 150 = 13 1/3 kraje

iskana denarna enota je torej libernik = 13 1/3 kraje

24 1/2 lota, lot po 5 den.enot = 27 gld 13 kr 3 d

1633,75 kraje : 122,5 = 13 1/3 kr

("funt"=) libernik = 13 1/3 kraje

enak rezultat še v drugih primerih

Ker 3 d v zmnožku niso preračunani v 1 kraje, so rezultati izrazili v avstrijskem računskem sistemu.

Krona je v tem inventarju večidel utežna enota (gl.mere) v prvi postavki pa verjetno vendarle denarna:

krona = 10 libernikov = 133 1/3 kraje

S tem se ujema tudi zmnožek.

148 kron à lo libernikov = 19732,84 kraje

zmnožek v koloni znaša 328 gld 53 kr 3 d = 19733,75 kraje

8,5 x 9 reparjev (pazon) = 5 gld 6 kr

1 repar = 4 kraje

2 "rossnobler ducaten" = 4 zlati duketi

1 " " ducat" = 2 zlata dukata

1618, Jurij Bittorfer

35 zlatih kron po lo liber = 77 gld 46 kr 2 d

1 liber(nik) = 13 1/3 kraje

(Račun malenkostno diferira zaradi računa s tretjino)

To relacijo potrjujejo tudi drugi, čeprav nekoliko zaokroženi računi.

23 dukatov v zlatu = 25 zlatih kron

1 dukat v zlatu = 145 kraje

1 dukat 12 1/2 liber(nikov)

1 dukat (v zlatu) = 166 2/3 kr

1 "rabler" dukat = 13 liber(nikov) = 173 1/3 kr

1 beneška zlata krona = 10 liber = 133 1/3 kr

1 zlata krona = 10 liber(nikov) = 133 1/3 kr

~~1 beneški vintin = 20 kr~~

1 beneški vintin = 20 kr

1 trdi tolar = 100 kraje

Iz obračuna je tudi videti, da je začela vrednost "laškega denarja" naraščati; v neoznačenem času za 11.11%. Morda prvi vplivi inflacije v Avstriji.

1639, Melhior Forest

1 zenfron (v popisu gotovine očitno štet za vrsto tolarja) = 90 kraje

1 zlat groš = 15 kraje

1641, Johan Maria Bosio

15,5 lota po 4 h = 13; 46; 2

1 h (libernik) = 13 1/3 kraje

1665, Jenez Jurij Cirian

1 "rabler dukat" = 1 dukat = 1 navaden dukat v zlatu

21 dukatov v zlatu = 152 dukatov (?)

NB za dukat in krono zlata (kot utež) gl. tudi mere!

Posebno v zapuščinskih inventarjih naletimo na obilico cenitev; niso pa vsi podatki enako uporabni za zgodovino cen, ker cenilna vrednost ni vedno tržna vrednost, ker gre v veliki meri za stare predmete, ker niso vsi predmeti taki, da bi njihova cena dosti povedala (npr. mize so lahko različne vrste) in ker nas v zgodovini cen zanimajo v glavnem le tiste cene, ki jih je mogoče slediti skozi daljše dobe ali ki so tipične za strukturo cen v neki dobi.

Pojavov nekih predmetov, ki so očitno le enkratni in sicer težko primerljivih podatkov ni težko izločiti, za druge pa ostane vprašanje, kdaj je cenitev realna. Ker cenitev ni bila izvedena zaradi obdavčenja, temveč bolj zaradi plačila dolgov in delitve med dediči, ni bilo razloga za bistveno nižjo cenitev. Kjer gre za kovance, je realnost očitna, podobno tedaj, kadar gre za drage kovine. Primerjava s sicer znanimi cenami kaže tudi na to, da so realne cenitve hiš in trgovskega blaga, le da moramo pri tem ceniti imeti praviloma za grosistično.

Zato so v nadaljnjem izbrani le tisti podatki, ki utegnejo biti koristni pri sestavi statističnih pregledov o razvoju cen.

VINO

1549, Bernardin Reisinger

1 vedro cvička (marwein) = 32 kr

1571, Avguštin Pinter

1 tovor vipavca = 6 duk 12 kr = 8 gld 12 kr

Ker ima tovor vina okrog 100 bokalov, je bokal vipavca pribl. 5 kr.

ŽIVINA, MESO

1589, Viljem Praunsperger

1 šimelj = 27 tolarjev (à 75 kr) = 33 gld 45 kr

1 šepast fuks = 15 tolarjev (à 75 kr) = pribl. 19 gld

1594/95, Mihael Šajt

1 konj = 12 tolarjev (à 75 kr) = 15 gld

1641, Johann Maria Bosio

1 funt stare slanine = 5 kr

1 funt "schmerlaib" = 10 kr

1 molzna krava = 4 gld

1 krava = 3 1/2 gld

1 bik = 4 gld

1 dvoletni bik = 2 gld

1 telica = 2 gld

1 tele = 3 gld

1 prašič = 3 gld

(Cenitev živine kaže, da je pridobila relativno večjo vrednost šele, ko je štela za klavno živino; le tako je mogoče, da sta tele in prašič višje ocenjena kot dvoletni bik ali telica.)

ŽITO IN RAZNI PRIDELKI

1549, Bernardin Reisinger

1 funt presilike (presilligkhin) = 8 kr

1571, maj, sept., Lucas Warl

pšenica: kobal višenjske mere = 4 glđ

belo mešano žito 1 kobal viš. mere = 3 glđ

1641, Johann Maria Bosio

1 star stare pšenice = 2 glđ 40 kr ali tudi

2 glđ 8 kr

1 star rži = 2 glđ

1 star rži = 26 reparjev = 104 kr = 1 glđ 44 kr (2 krat)

1 star pšenice = 2 glđ

1 star prose = 26 reparjev = 104 kr = 1 glđ 44 kr ali

tudi 96 kr = 1 glđ 36 kr

1 star ovsu = 56 kr ali tudi 48 kr

1 star belega mešanega = 104 kr = 1 glđ 44 kr

1 star ajde = 80 kr = 1 glđ 20 kr (4 krat)

1 star helbwaizen = 112 kr = 1 glđ 52 kr ali

106 $\frac{2}{3}$ kr = 1 glđ 46 $\frac{2}{3}$ kr

TKANINE

1617, Sebastian Asch

- 1 palica domače raševine srednje kakovosti = 9 repar=
jev = 36 kr
- 1 palica hodničnega (rupfen) platna = 20 kr
(9 1/4 funta "richlwerch streen" = 4 glđ 6 kr 2 d, torej!)
- 1 funt preje = pribl. 26 2/3 kr
- 1 črn slab damastni plašč = 15 glđ
- 1 par rjavih svilenih nogavic = 6 glđ
- 1 bela atlasna odeja z rdečo svileno podlogo = 12 glđ
- 1 lep par rjuh iz mikanega lanu, okrašen = 7 glđ
- 1 par rjuh navadnejše vrste = 2 glđ 30 kr do 3 glđ
- 1 brisača iz mikanega lanu = 30 kr

1618, Georg Bittorffer

- namizni prt iz hodničnega platna = 2 liber(nika) =
26 2/3 kr
- nova odeja = 7 liber(nikov) = 93 kr
- 1 turška preproga = 500 kr = 8 glđ 20 kr
- 1 vatel (ell) špalirja = 40 kr

1621, Hans Drumbliz

- svilena odeja iz rdečega atlasa = 10 glđ
- 1 vatel (ell) špalirja s figurami = 1 glđ
- 1 vatel (ell) starega špalirja = 24 kr

1641, Johann Maria Bosio

- 1 par rjuh iz mikanega lanu = 6 glđ
- 1 vatel čipk = 20 kr
- 1 vatel (ell) franž = 6 kr
- (12 novih brisač = 6 glđ, torej)
- 1 brisača = 30 kr
- 1 funt preje iz mikanega lanu (reisten
gespunst) = 4 h = 53 1/3 kr

Cene

1 funt preje iz mikan.lanu srednje kakovosti	=	36 kr
1 funt lanene preje	=	10 kr
1 velika svilena turška preproga	=	40 glđ
1 vatel (elle) špalirja	=	30 kr

KOŽE IN USNJENI IZDELKI

1549, Bernardin Reisinger

1 pola (bogen) usnja	=	1 kr
1 par stremen (stegraff) usnjeni deli)	=	20 kr (verjetno 10)
1 kmečki pas za meč	=	4 kr
1 rdeča uzda (zam)	=	20 kr
1 wagen zam = pribl.	=	6 kr
1 par jermenov stremen (steig leder)	=	10 kr
1 "wagen zam anzigl" (najbrž uzde za voz)	=	3 kr
1 uzda	=	6 kr
1 vrezana uzda	=	2 kr
1 jermen za cepec	=	8 kr ali pa verjet=
neje 60 jermenov = 8 kr		
1 koža	=	104 kr
1 huzarski pas	=	5 kr

1618, Georg Bitterffer

kožuh iz belega šamlota, podložen z lisico = 28 glđ

KOVINE IN KOVINSKI IZDELKI

1571, Lucas Warl

okovan pas 22 duk = 29 glđ 20 kr

1617, Sebastian Asch

srebrnina (srebrne posode) se ceni na 5-6 libernikov
za lot torej1 lot srebrne posode = 66 2/3 - 80 krS tem bi se dokač ujemalo dejstvo, da so za 28 1/4 lota
zlate verižice z dvema zlatima medaljonoma računali
328 glđ 53 kr 3 d, torej za

1 lot zlatarskega izdelka = 11 glđ 38 kr 2 d

V obeh primerih je v ceni vračunano tudi delo, tako da
te cene dajejo samo približno predstavo o vrednosti kraj-
carja v srebru oz. zlatu. Ker je delež dela v srebrnem
izdelku večji kot v zlatem, je tudi razmerje med ceno
zlata in srebra nekoliko premaknjeno v prid srebru.Lot manj vredne "bele" srebrnine je veljal le po 20-24 kr
kositrna posoda, funt po 15 kr
medeninast možnar, težak 8 funtov, funt po 8 liber (morda
po 1 libernik):1 medeninast možnar (8 f.) = 1 glđ 46 kr (dodati je
treba 2/3 d)

1 funt medeninskega možnarja = 13 1/3 kr

1618, Georg Bitterffer

prevladuje cena:

1 lot pozlačene srebrnine = 80 kr

pojavljajo se tudi cene

1 lot srebrnine = 4 libernike = 53 1/3 kr

= 5 libernikov = 66 2/3 kr

= 40 kr

= 60 kr

= 48 kr

Vrednost je pač odvisna od kakovosti dela, pozlatitve itd.

1 srebrna žlica (glede na težo in okras) = 83 1/3 - 155 kr

1 funt kositrne posode = 20 kr

1621, Janez Drumbliz

1 krona zlata = 2 glđ 48 kr = 168 kr (prevladuje)

1 krona zlata = 2 glđ 15 kr = 145 kr (izjema)

8,5 lotov zlata = 95; 37; 2

1 lot zlata = 698,5 kr = 11 glđ 38 1/2 kr (po nižji ceni zlata)

1 lot srebrnine (izdelkov) = 80 kr (izjemoma tudi 60-70 kr)

1 lot pozlačene srebrnine = 70-80 kr

1641, Johann Maria Bosio

1 lot srebrnine = 36-80 kr (prevladuje cena okrog 50 kr)

1 lot lomljenega srebra (pruchsilber) = 32 kr

(8,5 kron lomljenega zlata = 17 glđ; torej:)

1 krona (utež) lom.zlata = 2 glđ

1 dukat (utež) zlata = 3 glđ

(11 1/4 krone zlatih = 3 glđ; torej:)

1 krona (utež) zlatih izdelkov = 160 kr = 2 glđ 40 kr

(4 3/8 kron zlatih prstanov = 13 glđ; torej)

1 krona (utež) zlatih izdelkov = 178 kr = 2 glđ 58 kr

(3 3/4 krone zlatih uhanov = 12 glđ; torej:)

1 krona (utež) zlatih izdelkov = 192 kr = 3 glđ 12 kr

1 funt kositrnih posod = 22 kr - 24 kr

1 funt bakrene posode = 18 kr

1 funt medeninaste posode = 20 kr

1 funt železnih obročev = 3 kr

1 funt starega železa = 1 1/2 kr

RAZNO

- 1587, Mates Pitschin
 sedem praznih sodov (vrednost ni navedena) = 28 glđ
 1 prazen sod = 4 glđ
- 1593, Jakob Kraus
 pogrebni stroški 42 glđ 7 kr 1 d
- 1621, Janez Drumbliz
 1 funt cinobra = 40 kr

NEPREMIČNINE

- 1588, Kristof Graf
 hiša na trgu, pristava, vrt in njiva 2200 glđ
 hiša v ulici 243 glđ
- 1608, Baltazar Vratec
 hiša na Novem trgu 1300 glđ
- 1609, Jurij Bokhstatt
 hiša "Bokhstatt's oder Costermans haus" (danes Gornji trg 11)
 prodana 31.jul.1609 na dražbi za 585 glđ
- 1621, Janez Drumbliz
 hiša na Starem trgu = 2234; 40 glđ
 t.im.Jagrova hiša (cenilna vr.) = 969; - ; -
 gradič Čeplje (promet.vred.) = 1500; - ; -
 6 celih hub na Ižanskem (prometna vred.) = 1153; - 6; 2
 1 cela huba (gosposka cena) = 192 glđ 11 kr

Pri hiši na Starem trgu je razvidno tudi razmerje med vrednostjo zidanih (1684; 40; -) in lesenih delov (550; -; -). Vrednost zidanih delov je znašala 75% vrednosti stavbe, vrednost lesenih delov 25%.

Za ugotovitev gibanja cen bo treba te podatke kombinirati z drugimi, ki so deloma razvidni iz enske vrste virov, deloma iz drugih virov. Omejujemo se na tiste primerjave, ki jih omogočajo tu obdelani viri:

<u>Pšenica</u>	1571: kobal (= 1/2 stare) višenj.mere = 4 glđ; star = 8 glđ
	1641: star pšenice (očitno ljublj.mere) = 2 glđ - 2 glđ 40 kr
	(Primerjava je zaenkrat le približna; star višenj.mere je znašal stara ljubljanske mere. Cena 1571 je bila zelo visoka.)
<u>Belo mešeno</u>	1571: kobal višenj. mere + 3 glđ; star = 6 glđ
	1641: star = 1 glđ 44 kr.
	(Velja isto kot prej).
<u>Srebrnina</u>	1617: 1 lot = 66 2/3 - 80 kraje.
	1618: 1 lot = 53 1/3 - 66 2/3 kraje.
	1621: 1 lot = 60 - 80 kraje. (prevladuje 80)
	1641: 1 lot = 36 - 80 kraje. (prevladuje 50)
<u>Zlatnina</u>	1617: 1 lot = 11 glđ 38 kr 2 d
	1621: 1 lot = 11 glđ 38 kr 2 d
	1641: 1 lot (pribl.5 kron) = pribl.10 glđ (lomljeno zlato) do pribl.16 glđ (izdelki)
<u>Kositrna posoda</u>	1617: 1 funt = 15 kr
	1618: 1 funt = 20 kr
	1641: 1 funt = 22 kr - 24 kr
<u>Medeninasta posoda</u>	1617: 1 funt = 13 1/3 kr
	1641: 1 funt = 20 kr

Ti podatki potrjujejo že znano ugotovitev, da so bile na Slovenskem cene v dobi tridesetletne vojne precej umirjene.

1587, Krištof GRAF

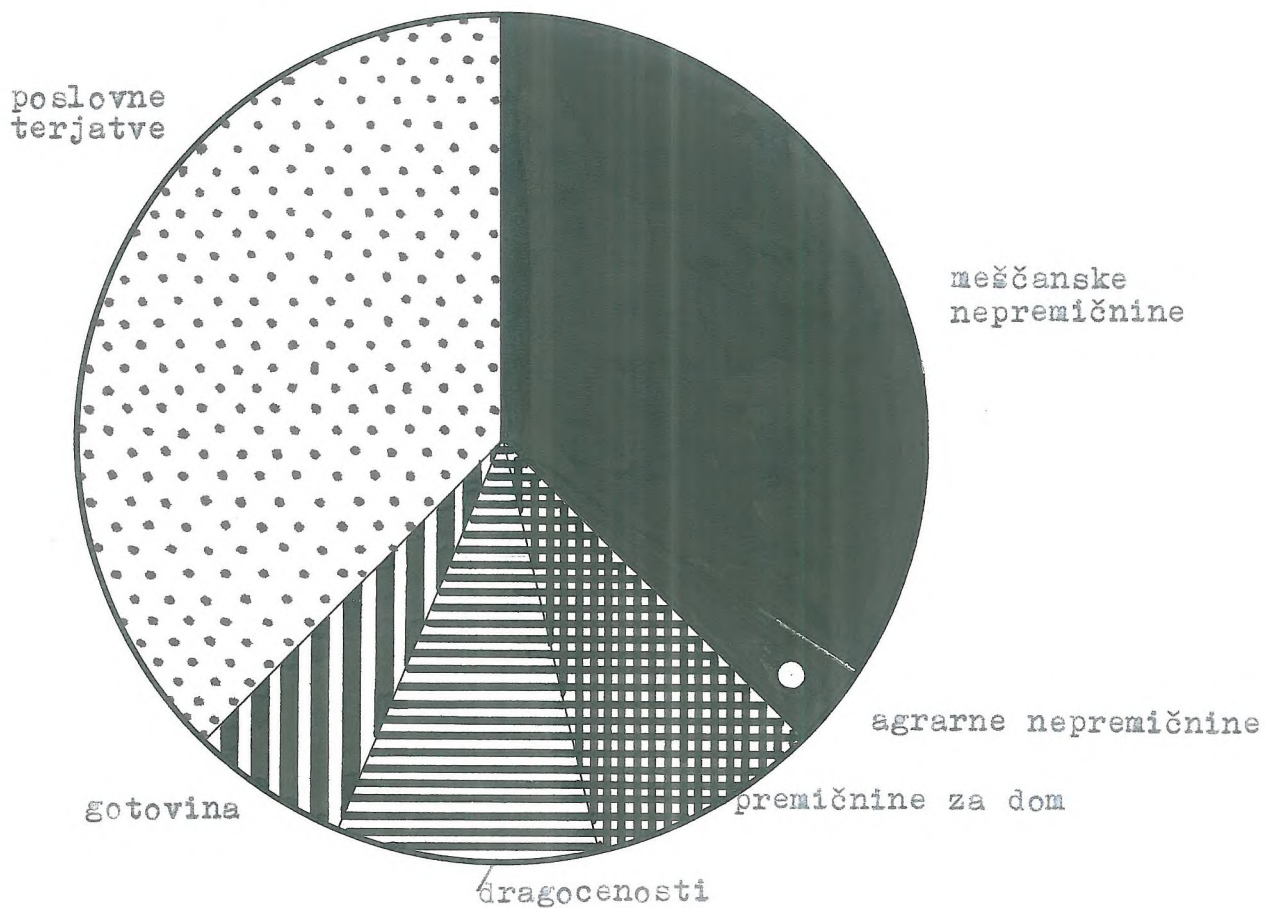
47

Aktiva: 4715;42;-

1618, Jurij BITTORFER, odvetnik

Aktiva: 14 457;50; 1

1617, Sebastian Asch

48

Aktiva: 2 023 glđ

1621, Janez Drumlec, poplemeniten meščan

Aktiva: 7 807;50; 3

1624, Janez Arter, potomec meščana

